

Грабар О.В.

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Строфічні форми п'ятивіршів японської поезії

У класифікації М.Конрада система строфічних форм п'ятивіршів японської класичної поезії виглядає наступним чином.

Строфа 短歌 (tanka).

Схема цієї строфи має вигляд чергування п'яти і семискладових рядків в наступному порядку: 5-7-5-7-7. Ця строфічна форма піддається композиційному членуванню: перші три рядки об'єднуються у початковий напіввірш, що називається 上の句 (kaminoku) – “верхні вірші”, або 発句 (hokku) – “початкові вірші”; наступні два рядки утворюють кінцевий напіввірш – 下の句 (shimonoku) – “нижні вірші”, або 挙句 (ageku) – “кінцеві вірші”.

Ще в давній поезії ця строфа застосовувалась в різних віршових жанрах:

а) жанр 短歌 (tanka).

Цей жанр є одним з основних протягом всієї історії цієї строфи. Він включає в себе майже всю японську ліричну поезію, що належить до категорії так званих 和歌 (waka) – “пісні Ямато”. Жанр танка – основний жанр японської інтимної лірики. Прикладом може бути наступний вірш, написаний імператрицею Нідзьо в IX столітті, перекладений Іваном Бондаренко:

雪の内に	yuki no uchi ni
春はきにけり	haru wa ki ni keru
うぐひすの	uguhisu no
こほれるなみだ	kohoreru namida
いまやとくらむ	ima ya to kuramu

Повсюди сніг,

Але весна прийшла!
Можливо, хоч тепер
Замерзлі сльози
Розтануть в оченятах солов'я.

б) жанр 俳諧 (haikai).

Під цією назвою в давній поезії фігурують ті ж танка, але зі “спрощеним” змістом, без традиційної “високої поетичності”, яка була притаманною танка ще з періоду їх виникнення. Тому поезія в жанрі хайкай загалом має жартівливий характер і може вважатися першим представником комічної поезії в Японії.

Є два різновиди жанру хайкай:

1) ざれ歌 (dzare-uta) антології Манйосю:

ほちすかの	hochisuka no
池はわれしる	ike wa wareshiro
ほちすなし	hochisunashi
しかぬ君に	shikanu kimi ni
髭のきがごと	hige noki ga goto

“Лотосовый пруд”...

А посмотришь на него, -

Лотосов то нет,

Хоть тебя, мой друг, звать так,

А усов все не видать.

2) 俳諧の歌 (haikai-no-uta) епохи Кокінсю (початок X століття):

世の中の	yo no naka no
うきたびごとに	ukitabi goto ni
みをなげば	mi wo nageba

深き谷こそ

fukaki tani koso

浅きなりけり

asaki nari keru

Если бы всегда, -
Только горе к нам придет,-
Жизнь кончали мы,
Не осталось бы долин:
Всюду выросли б холмы.

З прикладів видно, що ざれ歌 (dzare-uta) і 俳諧の歌 (haikai-no-uta) майже не відрізняються один від одного. Їх можна охарактеризувати як жанри комічної поезії, більш примітивний в першому випадку, і більш розвинутий в другому випадку.

Література

1. Бондаренко І.П. Збірка старих і нових японських пісень: Поетична антологія “Кокін – Вака – Сю”. К.: Факт, 2006. – 532 с.
2. Конрад Н.И. Японская литература в образцах и очерках. – М.: Наука, 1991. – 551 с.
3. Маркова В.Н. Стихотворение Мацуо Басё “Старый пруд” // Китай. Япония. История и филология. М., 1961, – 101 с.